

ZADRUGA.

Glasilo »Zadružne Zveze v Celju«.

Nevtralnost zadrug.

Vprašanje o neutralnosti zadrug, t. j. da se zadruge ne mešajo v politiko, je teoretično rešeno v korist nevtralnosti. Samo nevtralna zadruga, v kateri so vrata odprta ljudem vseh političnih struj in mišljenj, je prava zadruga. Le taka zadruga more delovati smotreno zadružno, da na mesto današnje družabne uredbe, zasnovane na sili, pride nova, zasnovana na ljubezni.

A ne samo teoretično, tudi praktično je to vprašanje rešeno v korist nevtralnosti. V deželah, kjer so znali ohraniti ta zadružni princip nevtralnosti, more kazati zadružništvo na nenavadno lepe, sijajne uspehe. Ne tako tam, kjer se zadruge vlačijo v dnevni strankarski boj, kjer je zadruga zaprla duri vsem onim, ki niso pobarvani z enako politično barvo kakor zadruga. Kjer se v istem kraju nahajajo po dve, po tri različne zadruge, razdeljene po političnem mišljenju ljudi, ki so jih ustanovili, tam vsled te razcepljenosti zadrug ne more biti zadružni napredek mogoč.

Pa dasi je vprašanje o nevtralnosti i načelno i praktično rešeno v njeno korist, vendar se celo v deželah, kjer je ta princip uveljavljen, čuje tuintam tudi nasprotno mnenje. Navadno so to socijalni demokratje, nezadovoljni z nevtralnostjo, ki zahtevajo tesnejšo zvezo med zadrugo in stranko. Samoobsebi umevno so ljudje tega mnenja precej osamljeni; le redkokedaj pridobijo za sebe kako večjo skupino, nikdar pa stranke.

Poglejmo v Nemčijo! Nemške konzumne zadruge, četudi sestojijo večinoma iz delavcev socijalno-demokratskega mišljenja, četudi se v njih vodstvu nahajajo sloveči socijalisti, so vendar ohranile popolno nevtralnost. To postopanje odobravajo najvplivnejši ljudje v stranki, gori od Bebela pa doli do Bernsteina. Vsi ti javno zastopajo stališče, da mora biti konzumno zadružno gibanje popolnoma nevtralno napram vsem strankam. Vendar so se socijalno-

demokratski zadrugi teoretiki razločevali v pojmovanju zadrugištva od zadrugnikov samih. Pri socialistih je konzumna zadruga samo-sredstvo razrednega boja in stoji kot taka pod stranko. Pravi zadrugarji, ki jim zadrugištvo ni sredstvo, ampak cilj, so vedno povdarjali neodvisnost zadrugnega gibanja. Pred nedavnim časom je eden izmed duševnih voditeljev nemškega konzumnozadrugnega gibanja, znani socialist Henri Kaufmann napisal v »Obzoru konzumnih zadrug« vrsto člankov, v kojih razpravlja o razmerju konzumnih zadrug do socialne demokracije. Kaufmann se ne zadovoljuje več samo s povdarjanjem nevtralnosti zadrug. Ne, on niti ne priznava več zadrug za sredstvo v razrednem boju, ampak stavlja zadrugo nad družabne razrede. To je dalo povod bivšemu duhovniku, sedaj znanemu socialističnemu agitatorju Pavlu Göhre, da je v glavnem glasilu nemške soc. demokracije (»Vorwärts«) jako ostro, deloma celo osebno napadel Kaufmanna. Göhre imenuje Kaufmanovo stališče pretirano nevtralnost. On je mnenja, da je to oviranje »začetega zbliževanja med stranko in zadrugami« in da to pomeni nič več in nič manj kot — boj proti stranki. Göhre kaže na Avstrijo, češ da je tu zveza med zadrugami in stranko tesnejša.

P. Göhre torej tira stvar nazaj. Hoče, da imajo prav oni, ki dolžijo konzumne zadruge socialno-demokratskih tendenc. Vez med stranko in zadrugo more biti le idejna. Gotovo je, da se gotove zahteve socialnih demokratov strinjajo s smermi zadrugnega gibanja. Moralni principi, ki so podlaga obeh teh samostojnih in različnih družabnih pokretov, pa niso istovetni. Stranke, in če so še tako številno močne, se ne morejo nikdar istovetiti s kakim družabnim razredom, še manj s celo družbo. Programi strank niso nič stalnega, ampak rezultat družabnih razmer in rezultat razmerja strank do posameznih razredov družbe. Konzumne zadruge pa so osnovane na momentu, ki predstavlja splošni interes vseh konzumentov, torej vseh ljudi; konzumno zadrugištvo je torej gibanje, v katero imajo vstop vsi, brez razlike na svoj razredni in družabni položaj. Nekaj splošnega pa se ne more podrediti nečemu delnemu. — Göhrejevo sklicevanje na Avstrijo ni srečno. Ne le da uredba in stanje avstrijskih konzumnih zadrug ni najidealnejša, je treba tudi pomniti, da so bile tu socialno-demokratske zadruge osnovane proti klerikalnim. Nasprotno pa na Francoskem vedno bolj uvidevajo potrebo enotnosti v zadrugištvu, in tudi socialistične zadruge so se tam postavile na stališče nevtralnosti. Göhre in njegovi pristaši delajo torej očitno proti principu, ki se danes uveljavlja v vseh gospodarsko mislečih in napredujočih državah, delajo na oslavljenju kon-

zumno-zadružnega gibanja. Uspeli ne bodo. Prevelik je moralni in materialni interes združnikov, da bi zaradi pustih fraz izpustili to, kar se je tekom let s težavo priborilo. **Z. Z.**

Nekaj statistike iz naših pokrajin.

Statistika prebivalstva tekom leta 1908 v naših provincah.

(Na podlagi uradne statistike.)

Civilnega prebivalstva je štela:

Dežela	1. januarja 1908	1. decembra 1908
Štajerska	1,415.864	1,423.151
Koroška	372.348	373.909
Kranjska	517.355	519.120
Trst z okolico	198.020	201.741
Goriška	244.650	247.208
Istrija	366.498	372.124

Število porodov je presegalo število smrti:

na (v)	za oseb
Štajerskem	8.023
Koroškem	3.190
Kranjskem	5.049
Trstu in okolici	1.777
Goriški	3.474
Istriji	6.344

Prebivalstva pa se je tekom leta 1908:

na (v)	izselilo	priselilo
Štajerskem	739	—
Kranjskem	1.629	—
Koroškem	3.284	—
Trstu z okolico	—	1.944
Goriškem	916	—
Istriji	718	—

Statistika gibanja prebivalstva kaže torej po uradnih seznamih za leto 1908 celotni naraščaj v naših deželah 27.857 — ki se z izseljenci 7283 zmanjša na 20.547. Ako bi vzeli to leto za normalno leto, bi se prebivalstvo podvojilo v približno 150 letih. Izselitev je v navedeni statistiki največja na Kranjskem, kjer je pa tudi v primeri s poprejšnjimi leti padla. Deloma je ta izselitev tudi preseljevanje v Trst, ki je postal za Notranjsko — posebno za služke in delavstvo zelo atrakčni centrum. Priseljevanja statistika ne navaja nobenega, tudi vprašanju narodnostnega priseljevanja in notranje kolonizacije se izogiblje.

Statistika zemljedelskega in gozdarskega šolstva v Avstriji.
(Sestavljena na podlagi publikacij centralne statistične komisije leta 1910.)

Dežela	Srednje šole		Nižje šole				Skupaj		
	kmetijske	gozdarske	kmetijske	gozdarske	vrtnarske, sadlarske, vinarske, čebelarke	druge	šol	učnih sil	učencev
Dolenje Avstrijsko	3	—	6	1	8	2	20	161	739
Gorenje Avstrijsko	—	—	1	—	—	1	2	11	90
Solnograško	—	—	4	—	—	—	1	10	32
Štajersko	—	1	3	1	3	—	8	57	283
Koroško	—	—	4	1	1	1	7	41	150
Kranjsko	—	—	1	1	—	1	3	19	42
Primorsko	—	—	4	—	—	—	4	22	90
Tirolsko s Predarlško	—	—	2	1	—	1	4	25	118
Češko	5	2	44	3	3	9	66	574	3482
Moravsko	3	1	39	2	5	3	53	384	1581
Šlezija	1	—	4	—	—	1	6	36	190
Galicija	2	1	9	1	4	2	19	122	572
Bukovina	1	—	2	—	—	—	3	34	77
Dalmacija	—	—	1	—	—	—	1	8	25
Skupaj							197	1504	7471

Ta statistika je dragocen dokument, ki donaša važen element k raziskovanju vzrokov pasivnosti naših provinc, uboštva naših pokrajin in pasivnih javnih financ. Svojo aktivnost in razvoj je doseglo češko zemljedelstvo s tem, da ji je stanovska organizacija in poslanstvo priborilo šole. Šole, ki so zopet znale svojo nalogo izpolniti, vzgajati, proučevati in posredovati. S tem se je poljedelstvo povzdignilo, zvišal se je znesek dohodkov, z njim se je zvišala davčna moč in kupna sila kmetijstva, ustvaril teren razvoja industrije, zvišali so se torej s tem dohodki države, mnogo-krat ji je bil vrnjen izdani denar. — Z ozirom na naše razmere kaže tabela diferenčno politiko, politiko izgladovanja in diktira stvarno reformo poklicanim organom. Obstoja za nas za enkrat direktiva uravnati se relativno z organizacijo tuje narodnosti, ki nas obdaja — iti za ciljem povzdige stanovske in strokovne inteligence.

Statistika konkurzov in dražb tekom leta 1908.

(Sestavljena od finančnega ministrstva na podlagi poročil drž. pravnikov.)

Ocenjena svota	Štajersko	Koroško	Kranjsko	Trst	Goriško	Istrija
kron						
0 — 200	9	3	129	16	22	24
201 — 400	17	2	16	12	14	24
401 — 600	13	1	12	1	13	16
601 — 800	20	3	9	2	7	13
801 — 1.000	20	1	16	2	9	3
1.001 — 1.200	12	6	11	—	5	1
1.201 — 1.400	11	1	4	—	4	1
1.401 — 1.600	14	—	8	—	2	6
1.601 — 1.800	11	—	5	—	4	6
1.801 — 2.000	4	2	2	1	2	4
2.001 — 4.000	65	14	29	1	25	16
4.001 — 6.000	33	15	9	—	8	10
6.001 — 8.000	29	12	5	—	3	2
8.001 — 10.000	17	8	10	—	3	2
10.010 — 12.000	12	4	1	1	2	2
12.001 — 14.000	16	2	1	—	3	1
14.001 — 16.000	6	1	3	—	—	—
16.001 — 18.000	17	3	—	—	—	—
18.001 — 20.000	6	2	1	1	1	—
20.001 — 40.000	41	8	5	2	2	5
40.001 — 60.000	13	4	3	2	—	1
60.001 — 80.000	8	—	—	1	—	—
80.001 — 100.000	3	1	—	1	1	—
100.001 — 120.000	—	—	—	1	—	—
120.001 — 140.000	—	—	—	—	—	—
140.001 — 160.000	1	—	—	—	—	—
160.001 — 180.000	—	—	—	—	—	—
180.001 — 200.000	—	—	—	—	—	—
200.001 — 400.000	—	—	1	—	—	—

K celi statistiki je pripomniti le, da so številke konkurzov posestva od 2 do 10 tisoč neobičajno visoke, dokazujejo, da je to srednje posestvo gospodarsko bolehno.

Zadolženje tekom leta 1908. Število slučajev.

(Novi dolgovi, vpisani v zemljiške knjige, po evidenčnih izkazih
c. kr. zemljiških uradov.)

Mejna svota	Štajersko	Koroško	Kranjsko	Trst z okolico	Goriško	Istria
100	1.081	303	786	36	552	921
200	1.203	292	922	54	383	542
400	2.223	427	1.254	118	608	904
600	2.005	400	1.055	89	458	560
800	1.373	319	728	82	311	380
1.000	1.407	373	686	88	285	347
1.200	874	218	421	41	236	212
1.400	593	128	253	59	147	124
1.600	587	170	314	34	143	159
1.800	349	83	146	22	84	76
2.000	976	315	456	69	188	198
4.000	2.512	737	968	231	515	463
6.000	975	331	302	93	203	183
8.000	479	153	138	73	89	85
10.000	339	123	108	79	65	64
12.000	211	53	42	35	34	35
14.000	110	32	27	21	18	25
16.000	121	41	28	42	32	29
18.000	46	8	12	11	10	14
20.000	106	43	31	37	19	32
40.000	273	67	56	120	48	68
60.000	59	16	19	53	18	24
80.000	23	8	4	23	8	4
100.000	18	4	7	16	4	9
120.000	2	2	—	7	5	—
140.000	5	—	1	5	1	3
160.000	3	2	—	2	1	1
180.000	2	1	—	3	—	1
200.000	4	6	1	2	1	4
400.000	7	3	1	5	1	3
600.000	3	—	1	2	—	1
800.000	1	2	—	—	—	—
1,000 000	—	—	—	—	—	—
nad 1 milj.	3	—	1	—	—	—
	17.973	4.660	8.768	1.552		

Študija k statistiki zadružnega gibanja.

(Sestavljeno na podlagi poročil finančnega ministerstva.)

Začetkom leta	Kranjsko	Štajersko	Koroško	Primorsko
1900	155	386	127	139
1901	171	456	140	171
1902	193	509	163	192
1903	225	558	202	219
1904	216	582	212	252
1905	222	594	221	267
1906	133	475	225	297
1907	262	605	233	317
1908	306	689	240	381
1909	365	763	250	499
1910	399	797	258	563

Statistika enega desetletja kaže mogočen razvoj zadružnega gibanja, ki se ima v bodočnosti le še spopolniti, specializovati, ko si je v prvih decenijah priboril življenjsko pravo. Na Kranjskem se je zadružništvo v zadnjem desetletju malo da ne potrojilo, na Štajerskem, kjer je bila ustanovljena prva avstrijska kreditna zadruga v 60. letih, se je kljub močni organizaciji, ki jo predstavlja v zadnjem desetletju, podvojilo, enako na Koroškem. Naravnost velikanski je uspeh zadružnega gibanja na Primorskem, kjer se je v enem desetletju število skoro za štirikrat pomnožilo. Povprečen letni naraščaj zadrug znaša torej za Primorsko 42'4, za Štajersko 41'1, za Kranjsko 24'4 in za Koroško 13'1 zadrugo. Statistika zadružnih central je začetkom 1910 na Štajerskem 3, na Koroškem 2, na Kranjskem 5, na Goriškem 3 in v Istriji 2. Razvoj pomenja in znači stalen napredek z malimi izjemami (na Kranjskem med letom 1903 pade za 9, na Štajerskem v l. 1905 za 19 zadrug) na Koroškem in Primorskem je za celo desetletje razvoj konstanten. Zadružne centrale so deloma deljene po narodnosti (Primorsko, Koroško, Štajersko) deloma po vrsti zadrug (posojilnice posebej, konsumi posebej). Najhujše je razdrobljeno zadružništvo centralizirano na Kranjskem, kjer je organizirano po političnih organizacijah, hiba, radi katere celo gibanje trpi in o kateri so se že vršile enquete lani pri centrali na Dunaju in v ministerstvu. Detajlno razpadajo zadruge po statistiki za 1910 na:

Dežela	Vseh zadruge		Posojilnice				Konsumov			Kmetijskih			Obrtnih			Stavbenih		
			celotno	Schulce		Raiff- eisen	celotno	omej. neom.		celotno	omej. neom.		celotno	omej. neom.				
	omej.	neom.		omej.	neom.			omej.	neom.		omej.	neom.						
	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	ZAVEZO	
Štajersko	328	469	517	57	57	403	45	42	3	166	161	5	55	54	1	12	12	—
Koroško	74	184	199	15	21	163	15	15	—	26	26	—	15	15	—	3	3	—
Kranjsko	179	220	225	17	12	196	16	16	—	126	126	8	22	22	—	7	4	3
Trst, okolica	92	13	35	31	1	3	31	27	4	11	11	3	27	25	2	—	—	—
Goriška	95	119	112	9	3	100	16	16	—	71	71	16	12	12	—	2	2	—
Istria	141	103	121	19	2	100	39	39	—	78	78	1	4	4	—	1	1	—

Najbolj je torej razvita organizacija kredita (1209), z drugo besede posojilnice, pretežno Rajfajzenovega sistema (965); sledijo kmetijske zadruge (478), potem konsumi (162), dalje obrtne zadruge (133), nova in še nerazvita vrsta zadrug je stavbena zadruga (25), ki se deloma težko razvija pod bremenom najemnega davka v mestih in trgih, deloma radi pomanjkanja propagande za organizacijo za stavbeno in stanovanjsko reformo, za stavbo delavskih in rodbinskih hiš in vil. Je to svetovna organizacija, ki je imela že več kongresov, izdala popularno literaturo in napravila tehnične centrale. Ima v božičnem zakonu (1910) novo bodočnost z ustanovitvijo državnega garančnega fonda za 90%, stavbeni kredit za delavske hiše. Avstrijska centrala ima svoj sedež na Dunaju (I. Stubenring 8) (Centralstelle für Wohnungsreform). Veliko samostojno organizacijo stavbenega gibanja so ustvarili Čehi. Koroško ima že svojo sekcijo, v Gradcu je »Gemeinnützige Bau- und Wohnungsgenossenschaft für Steiermark«, ki je letos v januarju predložila ministru javnih del spomenico o stanovanjskih razmerah na Štajerskem in prosila, da bi se za pomanjkanje stanovanj in podporo novih stavb rezerviral del stanovskega fonda (Wohnungsfürsorgefond). Deputacija je naglašala, da deluje po celi kronovini Štajerski, da Štajersko ni od jubilejnega fonda za državne uradnike dobilo ničesar. Enako je sklenila mestna občina graška poslati spomenico ministerstvu. Lahko se učimo od agilnosti sosedov, porabiti enako metodo, ustvariti solidno, širše stavbeno združništvo. V Angliji imajo zadruge svoja kopališča, hotele, sanatorije, da, cela letovišča; nas seveda ni sram capljati med narodi na 57. mestu — — —

Navodila, knjigovodstvo in druge potrebne tiskovine je izdala dvorna tiskarna (po 50 vinarjev kos), dalje je izdalo ministrstvo za javna dela vzorna pravila (Musterstatuten po 30 v). Regulativ za fondna posojila (15 v). Omenjena centrala pa je izdala dosedaj 15 spisov po 50 vin. in zbirko stavbenih načrtov (2 K). Čaka nas torej lep kos dela, da dosežemo agilne konkurente.

(Nadaljevanje sledi).

Konserviranje sadja in vsakojake povrtnine za domačo uporabo.

(Dalje.)

Jos. Zupanc.

(Brez dovoljenja je ponatis prepovedan).

Pod. 22.

Pod. 23.

Posode s kipelnimi vehami.

Da se prepreči ciknenje jagodnih pijač se priporoča raba kipelnih veh ali pilik (glej pod. 22. in 23). Mošt dobro vre, če je na prostoru, ki ima 15 — 20° C.

Vrenje se tudi pospeši, če se doda že kipečega mošta ali pa samočistih vinskih kvasnic.

Raba samočistih vinskih kvasnic se priporoča sploh pri vseh jagodnih vinih, kajti one pospešujejo vretje; vino se torej preje sčisti in hitreje dozori, ie bolj stanovitno in dobi čistejši okus.

Samočiste vinske kvasnice in navodilo o porabi teh je vedno dobiti pri vseh kmetijskih kemičnih preskušališčih.

Ako preneha vrenje pri še sladkem moštu, tedaj je pijačo zmešati, da se drože vzdignejo in zopet oživijo; ob enem se je prepričati, če je v prostoru potrebna toplina.

Ko se začne po burnem vrenju pijača čistiti, jo je pretočiti in za tri do štiri tedne t. j. po takoimenovanem tihem ali drugem vrenju zopet. Sploh se pa z večkratnim pretakanjem doseže, da jagodna vina popolnoma dozore t. j. da ostanejo stanovitna na okusu in barvi tudi, ako jih napolnimo v buteljke (turnčke). Polne buteljke je dobro zamašiti s snažnimi plutovimi zamaški in shraniti ležeče položene v suhi, hladni kleti. Priporoča se tudi zaliti zgornji del buteljk s pečatnim voskom ali parafinom. V tem slučaju lahko stojé steklenice tudi po konci v kleti. Pri narejanju jagodnih vin se je kolikor mogoče ogibati rabi železnega orodja, kajti železo spremeni vinu barvo. Da je po burnem vrenju posode vedno zapolnjevati, se samo ob sebi razume.

1. Ribizljevo vino.

Iz ribizlja se da napraviti po opisanem načinu prav dobro vino, ki je izmed vseh jagodnih vin najbolj slično onemu iz trsnega grozdja. Na 1 l soka se računa vedno 2 litra vode in 45 — 50 dkg sladkorja za navadno pijačo, 70 — 80 dkg za boljše namizno in 1 kg za likerno vino. Po tem receptu pripravljeno vino ima okoli 7 tisočink kisline in približno 8, oziroma 11 ter 16 odstotkov alkohola. Priporoča se tudi pri pridelovanju ribizljevega vina jagode osmukati t. j. ozobke izločiti in pri zmečkanju in prešanju paziti, da se pečke preveč ne stiska, ker dobi v nasprotnem slučaju vino lahko trpek okus.

2. Vino iz kosmatega grozdja.

Kosmato grozdje ali kosmulje dado prav fino desertno vino, ako se primeša 1 litru soka $1\frac{1}{2}$ l vode in 75—100 dkg sladkorja.

3. Borovničevac.

Borovnice ali črnice je pred stiskanjem kuhati. Ker se pa pri kuhanju zamorijo one kvasne glivice, ki so bile prvotno na jagodah, je pridjati borovničevcu nekoliko vinskih droži, še bolje samočistih vinskih kvasnic, sicer ne more vreti. Da se kvasnice bolje razvijajo, t. j., da se vrenje pospeši, je pridjati na 10 litrov tekočine 2 grama salmijaka ali pa 8 dkg sladne moke (Malzmehl). Če bi pa sedaj borovničevac še vse eno ne pričel vreti, ga je zračiti t. j. razpršeno pretočiti in paziti na to, da ima prostor, kjer stoji posoda, 15 — 20° C.

4. Kopinovec.

Če vzamemo 1 l kopinovega in 1 l ribizljevega soka ter primešamo 2 litra vode in 1 do $1\frac{1}{2}$ kg sladkorja, dobimo izvrstno pijačo. Napravi se pa lahko tudi kopinovec brez dodatka ribizljevega soka tako, da se primeša enem litru kopinovega soka 1 l vode, 50 dkg sladkorja in 2 do 3 g v prah stolčenega vinskega kamna.

5. Malinovo vino.

Mešanica iz 1 litra malinovega soka, $1\frac{1}{2}$ l vode in 80 do 90 dkg sladkorja da dišeče desertno vino.

G. Sadni likeri.

Splošna navodila.

Sadje vseh vrst se lahko uporabi tudi pri napravi raznih likerov in so ti sadni likeri precej udomačena in priljubljena pijača, ki je tem okusnejša, čim bolj je sadje aromatično. Sadnim

likerom se tudi ne more odrekati neka lečilna vrednost, seveda v gotovih slučajih pri zmernem uživanju. Za prirejanje teh likerov, ki je precej enostavno, je navodil nebroj, kajti tu je merodajen okus posameznika, ki želi ali zelo ali manj sladko, oziroma močno ali lahkejšo pijačo. Tudi dodatki kakor: limonovi olupki, cimet, klinčki, muškatno cvetje, grenki mandeljni itd. so stvar okusa. Glavne snovi, iz katerih ti likeri obstoje, so: voda, sladkor, sadje, ki naj da vonjavo in alkohol, katerega dodamo bodisi v finem, čistem špiritu ali v konjaku, slivovki itd. Čisti, močni špirit je z isto množino prekapane (destilirane) ali prekuhane vode razredčiti. Čim finejše je žganje, tem boljši bo liker. Nečista roba, ki ima v sebi fuzel, ni za rabo. Priporočljivo je, da je voda, ki se rabi pri narejanju likerov, prekapana (destilirana); kjer je pa težko dobiti to, je navadno studenčnico dobro prekuhati, da se vsedejo apno in druge rudninske snovi na dno, in da te snovi, ki bi sicer slabo učinkovale na okus in barvo likera, sigurneje izločimo, odlijemo previdno in rabimo le nekaj nad polovico prekuhane vode. Sladkor naj bo čist, kristalni ali navadni beli sladkor, kakoršnega uživamo v kavi. Razsekati ga je pred rabo v koščke. Najnavadnejši način prirejanja sadnih likerov je ta, da napolnimo primerno velike bele steklenice z dobro osnaženim sadjem in potrebnim sladkorjem, oziroma še z drugimi dišavnimi dodatki in da zalijemo vse skupaj z alkoholom. Dobro zamašene steklenice pa postavimo 2, 3 ali še več tednov na topel n. pr. solncu izpostavljen prostor in jih med tem večkrat na dan stresamo, da se vsebina dobro premeša. Potem je tekočino odtočiti, precediti v primerne steklenice in shraniti na hladnem, temnem kraju. Pri nekaterem sadju je pa zopet bolj priporočljivo namesto celega sadja, raje izprešani sok zmešati z alkoholom, sladkorjem in vodo. V tem slučaju je sladkor preje v vodi kuhati in pene posnemati. Sadni likeri dobe finejši okus, čim stareji so. Kdor želi zorenje likerov pospešiti, mora dobro zamašene steklenice segrevati v vodi 2 uri pri 60° C in jih na to polagoma ohladiti.

1. Črešnjevi in višnjevi liker.

Na 1 kg sadja, kateremu je izpukniti peceljne, se računa 1 liter žganja, 75 dkg sladkorja ter nekoliko cimeta in klinčkov. Steklenica naj stoji tri tedne na solncu; sicer se je ravnati po splošnem navodilu.

2. Marelični in breskov liker.

Enemu kilogramu razrezanih, zrelih marelic, oziroma breskev je primešati $\frac{3}{4}$ l žganja in 50 dkg sladkorja ter kakih 10 zmečkanih

grenkih mandeljnov in nekoliko pomerančnih olupkov. Za 2 ali 3 tedne je liker odtočiti in precediti. Če vzamemo fini močni špirit, ga je z isto množino vode razredčiti.

3. Kutinov liker.

Zrele, dobro zbrisane in na emajlirani strgači nastrgane kutine je, ko so en dan stale, sprešati; 2 litrom soka je pridjati $1\frac{1}{4}$ l dobrega žganja, 75 dkg sladkorja, 1 gram cimeta, 1 g klinčkov, in 4 g zdrobljenih, grenkih mandeljnov. Za 3 do 4 tedne je liker precediti v male steklenice in shraniti na hladnem prostoru.

4. Jabolčni liker.

Dišeča jabolka, kakor so: zimska parmena, ananasov kosmač itd. je nastrgati kakor kutine in sprešati. Iztisnjen sok je precediti in 10 minut kuhati. Med kuhanjem je pene posnemati. Za 1 l soka se vzame $\frac{3}{4}$ l žganja in 50 dkg sladkorja, katerega je pa preje v $\frac{1}{4}$ litru vode kuhati in očistiti pen.

* * *

Na isti način se nareja tudi hrušev liker.

5. Orehov liker.

1 kg zelenih orehov, pri katerih se še notranja trda luščina ne čuti, je zrezati in zaliti s poldrugim litrom žganja. Dodati je še nekoliko cimeta in klinčkov, limonovih olupkov in muškatnega cvetja. Ko je ta mešanica stala kakih 4 do 6 tednov na solncu, je tekočino precediti in ji pridjati 80 dkg v prekapani ali skuhani vodi raztopljenega sladkorja.

6. Jagodov liker.

1 kg rudečih jagod, $\frac{3}{4}$ l žganja, 50 dkg sladkorja, nekoliko cimeta in klinčkov je postaviti v svetli, dobro zamašeni steklenici 3 tedne na solnce in potem precediti tekočino.

* * *

Enako se prireja malinov liker.

7. Ribizljev liker.

Jagode zrelega ribizlja je osmukati, zmečkati in sprešati. Enemu litru soka je primešati 1 liter finega špirta ali konjaka in 50 — 75 dkg sladkorja.

8. Borovničev liker.

1 kg borovnic, par gramov cimeta in klinčkov, $\frac{1}{2}$ l destilirane ali pa vsaj prekuhane vode in 1 liter finega špirta ali

slivovke postavimo v primerni steklenici na okno in večkrat premešamo. Črez 3 tedne odtočimo in precedimo tekočino ter ji prilijemo sladkorno raztopino, ki smo si jo pripravili na ta način, da smo 75 dkg sladkorja kuhali v $\frac{1}{2}$ litru vode in pri tem pene posnemali.

9. Brinjev liker.

$\frac{1}{2}$ do 1 kg zmečkanih brinjevih jagod je namakati 2 dni v mešanici iz 5 l finega špirta in 5 l vode. Slajšati je po okusu. Potem je liker precediti in natočiti v manjše steklenice.

10. Šipečji liker.

Prav zrele, že od mraza omehčane šipečje jagode je zmečkati in zaliti z žganjem ter postaviti na solnce ali pa k peči. Računa se na 1 kg sadu 3 l žganja. Črez 14 dni je tekočino odločiti in precediti ter poslajšati s sladkorno raztopino, ki se pripravi tako, da se 75—100 dkg sladkorja kuha v $\frac{1}{2}$ litra vode.

Vedno večje in večje spoznavanje dobrih lastnosti sadja je veliko pripomoglo k razširjanju sadjarstva. Osvežujoči, prijetni okus in redilna vrednost sadja ter njegova vrednost v zdravstvenem oziru so in bodejo še pripeljali ljudi na najrazličnejša pota konzerviranja.

Od tu opisanih načinov zaslužijo najširše uvaževanje sledeči: sušenje sadja, priprava sadnih kompotov in narejanje sadnih mezg.

Povrtninske konzerve.

Splošne opombe.

Znanstveno dognana stvar je, da je zelenjava zelo redilna in človeškemu zdravju posebno dobrodejna hrana, kajti ona ima večinoma vse važne snovi, ki so potrebne razvoju človeškega telesa v lahko prebavljivi obliki.

Briga vsake gospodinje bi torej morala biti, skrbeti za to, da je pri hiši vedno dovolj sveže vžitne zelenjave in sicer ne samo v času, ko ta raste, ampak tudi po zimi.

Marsikatera povrtnina se dobro drži črez zimo brez posebnih priprav; še več pa se jih hitro pokvari, posebno še, če jih potrgamo v času, ko so najokusnejše, nezrele.

A. Konserviranje povrtnin v patentovanih konservnih steklenicah.

a) Splošna navodila.

S pomočjo konzerviranja v patentovanih konservnih steklenicah je mogoče sveže ohraniti tudi drugače lahko kvarljive povrtnine neomejen čas.

Prilika je nam torej dana, da si lahko privoščimo tudi po zimi n. pr. zelenega graha, fižola, špinače, špargeljna itd. prav tako, kakor po leti. V obeh slučajih pa sta okus in priprava jedi enaka; jed, ki jo uživamo po leti, se v ničem ne razločuje od one, ki nam je na razpolago v patentovanih konzervnih steklenicah po zimi.

Konserviranje povrtnin v teh steklenicah je prav priprosto delo in temelji na uničenju kvarjenje povzročajočih bitij ter na preprečenju ponovne okužbe. Ker je pa življenska žilavost teh na povrtninah se nahajajočih, nevidnih kvarljivcev zelo velika, je v dosego namena potrebno, da se povrtnine šterilizira dalj časa in pri večji vročini, kakor je bilo to opisano pri sadju.

Šteriliziranje povrtnin naj traja pri 100°C $1\frac{1}{2}$ ure; za 4 do 5 dni je pa šteriliziranje vedno ponoviti, sedaj zadostuje $\frac{1}{2}$ ure pri 100°C .

Povrtnine, katere namenimo konservirati, morajo biti sveže in dobro osnažene, sicer je neuspeh gotov. Na preveč bohotni t. j. pregnojeni zemlji zrastle povrtnine niso za konserviranje, ker dobé konserve neprijeten okus.

Ako je potrebno povrtnine, katere menimo konservirati, razrezati ali lupiti, jih je takoj po tem delu polagati v slano vodo, da obdrže prvotno lepo barvo.

Pred šteriliziranjem, oziroma vlaganjem v steklenice je povrtnine par minut pariti v sopari ali prevreti v čisti vodi, kateri smo pridjali na 1 l eno žličko soli. Preje oparjene ali malo prevrete povrtnine se bolje držé, so bolj mehke in okusnejše, kakor one, pri katerih to delo opustimo.

Oparjene, prevrete povrtnine je navadno strositi v rešeto in polit z mrzlo vodo, da se ohladé, potem jih je vložiti v steklenice in zaliti s slano vodo ter takoj šterilizirati.

Slano vodo si pripravimo na ta način, da raztopimo v enem litru skuhane vode 1—2 žlici soli.

Zelenjave, ki jih hočemo uživati kot salato, zalivamo s kisom, kateremu smo pridjali polovico slane vode.

Vse drugo delo se vrši tako, kakor je bilo opisano pri vkuhavanju sadja v patentovanih konzervnih steklenicah. Tudi tu se določa čas vkuhavanja še le od tistega trenutka, ko je doseгла voda ono toplino (100°C), ki je predpisana za šteriliziranje povrtnin.

(Nadaljevanje sledi).

Umna reja kuncev ali domačih zajcev.

Sestavil P. St. Polenčan.

(Konec).

Ranjene noge. Ta bolezen se prikaže pri kuncih na zadnjih nogah, vsled vlažnega in umazanega hleva. Obolelim kuncem je umiti noge s kamiličnim čajem in namazati z mastjo.

Nahod. Med boleznimi, ki se rade vgnezdijo v kuncerejo, spada tudi ta, ki pa se nahaja skoraj izključno pri mehkužnih živalih, celo tam, kjer jih rejec skrbno varuje pred mrazom in toploto. Redkokdaj jo zasledimo v zračnih in svetlih hlevih. Hitra izpremembra zraka, mokrota ali prepili so vzrok nahoda. V začetku bolezni kunc kiha, a ko se ta v kratkem shujša, mu priteče vodena sluz iz nosa, kateri oteče in postane rumen. Tej bolezni se često pridruži tudi kašelj in solzenje oči. Na tej bolezni obolele kunce je takoj ločiti od zdravih. Ozdravi pa se s potenjem. V ta namen se postavi kunca na pleten stol, se ga pokrije z volneno odejo, pod stol se pa postavi lonec z vročo vodo, v kateri je raztopljene nekaj soli; to vročo soparo naj žival vdiha kakih 10 minut. To se ponavlja, dokler žival ne ozdravi.

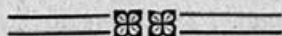
Tuberkuloza. Večkrat pa noče pri živalih nahod ponehati, čeravno smo ga poskusili zdraviti; v takem slučaju je mogoče tuberkuloza, ki je nalezljiva; torej se mora tako obolelo žival odstraniti. Ako se žival raztelesi, se vidi, da imajo pljuča rumene pike; zgodi se, da pljuča manjkajo, ker so že segnile. Bolezen je neozdravljiva.

Rane. Ko kunčki še bolj odrastejo, se začnejo grizti med seboj. Najbolje je, da jih takrat ločimo. — Malenkostne rane se zarastejo same, pri večjih mora pa priti pomoč. Najprej se naj ustavi kri, kar se godi s polaganjem bombaževih kozmičev. Rana se umije z 2% lysolom, nato se potrosi z Jodoformom. Dragocenim živalim se naj pusti tudi po zdravnikih zašiti rano.

Mnogo je še drugih bolezni, ki so — hvala Bogu — malo redkejše, a tudi groznejše, kajti večinoma so nalezljive; zato se naj pri vseh neznanih boleznih loči obolele kunce od zdravih. H koncu naj še opomnim, da daje »Perotninar« na željo svojih naročnikov razpojasnila v različnih boleznih.

Povzetek.

1. Razširjaj kuncerejo s tem, da razlagaš nje pomen!
2. Kunccev ne prijemlji za ušesa, temveč z eno roko za kožo na hrbtu, z drugo jih pa podpri na trebuhu!
3. Varuj svoje kunce pred boleznimi! Laže se je bolezni varovati, nego se zdraviti!
4. Postiljaj svojim kuncem mehko! Uporablaj zlasti ovseno slamo.
5. Nikdar ne dajaj jedi v neumite posode!
6. Ne tlači preveč kunccev v en hlev; bolje je, imeti manj kunccev, pa te dobro oskrbovati!
7. Kupuj le čistokrvne, a ne prestare kunce!
8. Če imaš dobro pleme, družji tudi v sorodstvu; bolje je družiti v sorodstvu, nego si s tujo krvjo skaziti pleme.
9. Krmi po leti trikrat, po zimi pa dvakrat na dan!
10. Ne krmi na enkrat preveč krme! Pokladaj jim toliko, kolikor pojejo do prihodnjega krmljenja! Zato je dobro, da krmi kunce vedno ena in ista oseba, ki je že navajena na mero.
11. Pokladaj zelenjavo svežo, a ne rosno ali celo zmrzneno!
12. Kadar redno krmiš zelenjavo, ne pozabi opazovati, če nimajo driske (hitrice)! Če to zapaziš, krmi jih s senom, z ovsem in z otrobi!
13. Ne pozabi, da dlaki najbolj koristi korenje in druge korenike! Daj pogosto svojim kuncem sveže ali posušene vejice, da si obrusijo zobe.
14. Ne krmi korenik istočasno z zelenjavo, temveč samo ali z dobrim senom ali ovsem!
15. Ne rabi lesenih posod! One so škodljive in netrpežne, ker jih kunci zgledajo.
16. Ne zamudi dati samici, kadar misliš, da bo skotila, sveže vode ali mleka; kajti samica je po skotitvi zelo žejna! Osnaži ji hlev ter ga nastelji.
17. Krmi, zlasti doječe samice, dobro! Dobra in sveža zelenjava napravi obilo mleka.
18. Kar se zgodi v tvoji reji, skrbno zabeleži, da moreš potem vse z gotovosjo trditi!

Književnost.

Kriza v slovenskem zadrugištvu.

Razpravlja Miloš Stibler, tajnik Zadrugne Zveze v Celju. — Založil pisatelj. Cena 50 vin. Tiskala Zvezna tiskarna v Celju.

V tej 32 strani obsežni brošuri razpravlja pisatelj, ki je pokazal, da je res strokovnjak, vzroke, zakaj je nastala leta 1910 in 1911 kriza v slovenskem zadrugištvu. Knjižica ima sledečo vsebino: Uvod, vzroki krize, napake v poslovanju naših zadrug (lastno in tuje premoženje zadrug, izposojila, posojevanje, odpovedni roki, centralizacija) poslovanje denarnih central, revizija, naloga bodočnosti (denarne zadruge, nedenarno zadrugištvo, demokratizem v zadrugištvu, politika in zadrugištvo), organizacijski nasveti, dosedanja sanacijska dela (c. kr. poljedelsko ministerstvo in Splošna zveza avstrijskih kmetijskih zadrug na Dunaju, deželni zbor in odbor vojvodine Kranjske, razni glasovi).

Kakor se razvidi iz te vsebine naše brošure, je bil pisatelj večino teh člankov že priobčil v listu »Zadruga«. Vzroki krize v slovenskem zadrugištvu so torej našim čitateljem večinoma že znani. Nas veseli, da je pisatelj postal z nami vred enakih nazorov glede vzrokov te krize. Mi smo namreč že v prejšnjih letih pisali o tej zadevi; četudi se slovensko zadrugištvo, osobito posojilništvo lepo razvija, je vendar opaziti semtertja, da se vtihotaplja v našo zadrugno organizacijo velike napake. Naj nekatere naštejemo. Ker smo nasprotniki vsake slovenske strankarske politike, s katero se Slovenci žalibog sami sebe uničujemo, zato smo tudi nasprotniki, ako osnuje v majhnem, oz. tudi v velikem kraju vsaka politična stranka svojo posojilnico. Taki zavodi običajno nimajo v sebi življenske moči, pospešujejo le strankarsko politično in osebno sovraštvo in bodo životarili le toliko časa, dokler jim ne bodo odtegnile zadrugne zveze, katerim pripadajo. in katere so jih ustanovile — velikokrat iz politične nagajivosti — v preobilni meri naklonjene denarne zaloge. Napaka je, ako se ustanovi tudi ena sama zadruga v premajhnem kraju in ako se ji odmeri preveč majhen delokrog, kar se je zgodilo tudi že na Slovenskem ponekod. Enako je škodljivo, ako se vodstvo zadruge izroči nesposobnim rokam. Nasledki tega postopanja so se bili pokazali žalibog že pri mnogih zadrugah, zlasti nedenarnih, ki so morale vzeti žalosten konec — s pomočjo sodišč.

Največjo napako pa so storili Slovenci na združnem polju s tem, da so se politične stranke z združništvom okrepčale in da se še vedno z združništvom okrepčati trudijo. (Nekoliko so se že spametovali, sedaj še-le). Pred 40., 30. in celo pred 20. leti so Slovenci snovali zadruge, osobito posojilnice, edinole z objektivnega, nestrankarsko-političnega stališča, t. j. zgolj radi narodno-gospodarske potrebe. Storili so to tisti Slovenci, kateri niso pripadali nobeni politični stranki na Slovenskem, dasi ste obe zdaj veliki politični partiji že takrat obstali. (Vendar se takrat še niste tako sovražili.) Opaziti se je pa že takrat moglo, da konzervativna (tako se je takrat »klerikalna« zvala) stranka ni rada videla, da imajo slovenski nekonzerativci take uspehe na združnem, osobito posojilniškem polju. Da bi se še ona kot politična stranka okrepčala in tudi ona narodno-gospodarski napredek pospešila, poprijela se je z vso vnemo združništva in je imela pri tem velikanske uspehe, katere je le to malo kalilo, da ji je bilo pri njenem preurnem in prestrastnem delu tuintam večkrat kaj spodletelo — na škodo neveščim in zapeljanim ljudem. Kljub temu se je slov. konzervativna stranka s pomočjo združništva in drugih faktorjev, katerih nočemo navajati, tako zelo okrepčala, da ji ni moglo škodovati nagajanje napredne (»liberalne«) stranke, ki je iz političnega kljubovanja veliko let v blato gazila to, kar je prej ona tako toplo in z vspehom priporočevala. In v najnovejšem času smo pa videli zopet čudež, ko se je napredna stranka zopet z vso vnemo poprijela istega združništva, za katero malo poprej ni marala; poprijela se ga je pa največ s tem napačnim namenom, da bi svojo stranko zopet okrepčala.

Takih in enakih nasvetov, kakor smo jih mi že pred leti navedli, je vse polno v tej strokovni knjižici. Nekateri imajo stalno vrednost, osobito tisti, ki se nanašajo na **notranji ustroj zadrug** in na knjigovodstvo. Kako bi pa slovensko posojilništvo **popolnoma izlezlo iz krize**, v kateri se nahaja, tega žalibog pisatelj ni mogel nasvetovati. To je seveda težavno vprašanje, katerega en sam človek ne more rešiti.

Sicer pa bodimo pisatelju hvaležni, da je vsaj **temeljito** navedel vse **vzroke** naše krize.

I. L.

Zadružne in gospodarske vesti.

Kdo plačuje največ davka in kdo ga defravdira? Z ozirom na vedne napade kapitalističnega in socialističnega časopisja na kmečko ljudstvo, češ da to plačuje najmanj davka, pripoveduje neki Ant. Kobr, prej kmet, sedaj bivajoč v Pragi, sledečo zanimivo zgodnico: »Imel sem posestvo 70 oral veliko. Plačal sem zadnja leta 600 K davka na leto. Vsled pomanjkanja delavstva in prevelikih skrbi sem oboležel, in na nasvet zdravnikov sem prodal posestvo. Pripomnim, da sem imel na leto kvečemu 500 K čistega iz posestva, vkljub temu da nisem imel dolgov. Kako naj potem izhaja oni, ki je zadolžen?! In teh je 99⁰/₀. Izkupil sem za posestvo 59 tisoč kron in preselil sem se v Prago. Del denarja sem naložil v banki, za en del sem kupil vrednostne papirje. Ta denar mi nese danes 2.800 K čistega na leto brez skrbi, brez dela. Pa veste, koliko plačam davka? (Pravilno sem priglasil!) Celih 40 kron vsega skupaj! Ko sem na vasi kupil polje za 10 tisoč kron, sem plačal taks in desetka blizu 100 kron. Ko sem si v Pragi kupil vrednostnih papirjev za 10-tisoč kron, sem plačal — 3 krone davka. Iz teh številk brez vsakega dvoma izhaja, da razmeroma največ davka plača kmet, najmanj pa kapitalist. In pri tem se mi še znanci tu v Pragi (ki imajo tudi svoj denar enako naložen!) posmehujejo, zakaj sem fatiral celo svoje premoženje. Oni baje ne fatirajo nič. Kdo pa — pravijo — more vedeti, koliko imam naloženega v bankah in vrednostnih papirjih?! Seveda, koliko »čistega« ima kmet iz posestva, to ve davčni inšpektor čisto natančno!!

V ostalem je pa že dne 9. dec. 1909 minister Bilinski v poslanski zbornici javno povedal, da tisoče in tisoče kapitalistov in tovarnarjev svoje dohodke lažnivo fatira. Zato je vlada tudi predložila zakonsko osnovo, da bi v bodoče smeli davčni uradi tudi vpogledati v knjige. (Seveda bodo gospodje kapitalisti v bodoče pač svoje knjige temu primerno »uredili«!) Malokateri kmet ima nad 1200 K čistega dohodka. In vendar v zadnjih letih davčni inšpektorji predpisujejo osebni davek celo — kočarjem. Bogataši po mestih se izognejo plačilu, kmet, ki svojega posestva ne more pred inšpektorjem skriti, pa mora plačevati davek zase in za kapitaliste. Na Češkem je danes 5 milijard vknjiženega dolga v zemljiških knjigah. Kmetje so danes pravzaprav hlapci svojih

upnikov — in tu prihaja kapitalistično in socialistično časopisje, da kmetje plačujejo razmeroma najmanj davka in da davek defravdirajo?» — Priobčujemo ta dopis moža, ki razmere pozna, brez komentarja. —p—

Kmetijski muzej v Pragi. Naraščaj češke agrarne stranke si je stavil veliko nalogo, ustanoviti v Pragi kmetijski muzej. Ta bi naj bil verna slika družabnih in prirodnih razmer med češkim kmečkim ljudstvom od nekdaj do danes, slika kmetijskega razvoja v vseh njegovih podrobnostih. Kot končni ideal kmetijskega muzeja si predstavljajo ustanovitelji zavod, ki bi seznanjal z novimi iznajdbami kmetijske produkcije, z novimi načini gospodarjenja, dajal nasvete pri nakupu strojev itd., t. j. ki bi osredotočal v sebi vse kmetijsko-gospodarsko življenje češkega naroda. —p—

Srbsko-češka sladkorna tovarna v Srbiji. Praška kreditna banka ustanovi s češkim in srbskim kapitalom v Srbiji veliko sladkorno tovarno za izdelovanje surovega sladkorja in rafinade. Delniški kapital bo znašal 5 milijonov kron. —p—

Avstrijska združna denarna centrala. Nemški parlamentarni »Nationalverband« in poljski klub sta v svojih sejah z dne 17. oz. 20. julija t. l. zahtevala, da vlada ustanovi združno denarno centralo za celo državo. Kakor poroča sedaj »Oesterr. landw. Genp.«, se finančno ministrstvo baje že delj časa bavi z mislijo, ponoviti nekdanje predlogo glede take centrale. In res je finančni minister podal dne 26. julija t. l. v bančnem odseku tozadevno izjavo. — Prvo tako predlogo je predložil državnemu zboru pred 5 leti fin. min. Korytovski. Takrat ni prišla v razpravo, pozneje pa se ni več obnovila, četudi se je ponovno opozarjalo od raznih strani na važnost takega zavoda. V prvi vrsti bi bil namen nameravane centrale posredovati zadrugam cen kredit iz avstroogrske banke. V to svrho bi se v centralo združile združne zveze ter osredotočile v isto ves svoj denarni promet. Uredilo bi se s tem toli važno vprašanje denarne izravnave med zvezami cele države, obrestna mera posameznih kronovin bi se izjednačila. Po prvotnem načrtu bi vložila država v zavod 6 milijonov K, v prvih 5 letih poslovanja bi dajala država po 100.000 K podpore. Ta načrt je obsegel tudi določbe glede dotiranja rezerv, obrestovanja deležev in sestave vodstva. Ravnatelja bi imenoval cesar, poljedelsko in trgovsko ministrstvo po enega podravnatelja, nadalje bi vlada imenovala tri člane nadzorstva, tri pa bi volili združniki (včlanjene zveze). Vršila se je enketa, v kateri se je pred vsem zahtevalo, da se vpliv vlade na sestavo vodstva zmanjša in da se zavodu dovolijo razne davčne olajšave. Dokončalo se delo takrat ni, dasiravno bi

bilo nujno želeli. Podobne zavode imajo tudi druge države: Pruska že 16 let. Ogrska 13 let i. t. d.

Srbska centralna banka za Bosno—Hercegovino. Minoli mesec se je ob navzočnosti najodličnejših zastopnikov srbskega naroda iz Bosne in Hercegovine vršilo v Sarajevem predposvetovanje zaradi ustanovitve srbske centralne banke za ti dve deželi. Ker je vlada pravila že potrdila, bo banka v kratkem ustanovljena in bo še letos začela s poslovanjem. Akcijski kapital, prvotno določen na tri milijone kron, se bo takoj zvišal na 6 milijonov kron; tri milijone bodo podpisali zasebniki, tri pa srbski denarni zavodi. —P—

Zadružne elektrarne v Nemčiji. Zadružnih elektrarn je bilo v Nemčiji dne 1. julija t. l. 434 in sicer se jih je ustanovilo l. 1897: 2, 1898: 1, 1899: 1, 1901: 1, 1902: 1, 1903: 3, 1904: 2, 1905: 3, 1906: 7, 1907: 20, 1908: 48, 1909: 179, 1910: 100, 1911: 67. Največ jih je v pruski provinci Hanoveranski, namreč 121. V ostalem kažejo te številke, da je bilo treba skoraj celega desetletja, predno se je splošno začelo misliti na uporabljanje električne moči potom zadružne organizacije interesentov. Razume se, da se je pojavilo tudi mnogo nezrelih načrtov, kar spričuje okólnost, da se je doslej razdružilo 38 zadružnih elektrarn. Število 38 je v primeri z sedaj obstoječimi 434 sicer precej visoko, vendar je umljivo, ako upoštevamo, da je ta vrsta zadrug že kolikor toliko nova in tudi težavna.

Ústřední banka českých spořitelén (Osrednja banka čeških hranilnic). Pri seji upravnega sveta dne 30. m. m. je bila predložena polletna bilanca, ki izkazuje K 524.231'63 čistega dobička. Pri »Securitas« in »Bohemiji« je deležna banka na dobičku v smislu posebnih pogojev. Oba imenovana zavoda sta prevedla tekoče dohodke na banko, medtem ko se obračuna pripadajoči dobiček kakor običajno koncem leta. Ti deleži in ostali posli (sindikatsni delež pri letošnji misiji avstr. kronske rente etc.) znašajo ca K 300.000' — s čimur se dobiček znatno poviša. Z ozirom na večajóčo se konkurenco kot i neugoden položaj vložnega in efektnega trga, ki je onemogočil izpeljavo večjih komunalnih posojil, so dohodki izvirajoči iz tekočih poslov običajni in je že s temi zagotovljena dividenda, ki je bila izplačana v minulem letu, i pri zvišanem kapitalu. Surovi dobiček znaša K 1,762.212'20, čisti dobiček pa K 524.231'68, dalje znaša obrat K 3.837,401.800'40, obrat v meničnem računu K 371,253.385'17, obrat v efektnem računu K 859,285.791'41, blagajniški obrat K 365,891.876'84, obrat v računu dopisovateljev K 2.320,528.279'18, obrat v računu diversi K 530,435.171'46.

Bilančni račun.

Aktiva:

Račun blagajne	K	882.719'19
» menic in deviz	»	72,223.178'89
» vrednostnih papirjev	»	28,618.038'02
» dopisovateljev in podružnic	»	135,733.495'09
» komunalnih in hipotečnih posojil	»	49,105.077'48
» mobilij	»	8,965.985'30
» vrednot v varstvu in upravi	»	159,263.831'45
» prehodne bilance	»	2,382.430'41
» meničnega obliga	»	23,480.049'20
	K	475,699.802'43

Pasiva:

Račun delniškega kapitala	K	85,000.000'—
» rezervnih fondov	»	8,630.000'—
» amortizacijskih fondov	»	13.444'98
» vlog na knjižice	»	49,832.957'30
» dopisovateljev in podružnic	»	161,210.430'37
» bančnih zadolžnic	»	48,899.800'—
» nedvignjenih kuponov	»	75.790'—
» meničnega obliga	»	83,480.049'80
» hipotek na hišah	»	1,894.016'48
» vrednot v varstvu in upravi	»	159,888.881'45
» prehodne bilance	»	3,970.151'92
» dobička in zgube	»	524.231'83
	K	475,699.802'45

Gorejšnji obrati in sezname ne vsebujejo deležev pridruženih zavodov.

Odkup kmetov v Bosni. Minoli mesec se je pri bosanski deželni vladi vršilo posvetovanje o izvedbi postave za zemljiški odkup, oziroma o financiranju zadevnih poslov. Avstro-ogrsko banko je zastopal višji nadzornik Mergentaler, Union-banko ravnatelj, dež. poslanec Oskar pl. Somogy, agrarno in komercialno banko Geza Stux, deželno banko podravnatelj Volkert in vladni svetnik dr. Grassl. Posvetovanje je imelo neobvezni značaj in so se zato storili le principijelni sklepi: Ustanovi se naj bančni sindikat, ki prevzame oziroma izpelje financiranje. Na vse denarne zavode se razpošljejo okrožnice z vabili za pristop k sindikatu. Sindikat prevzame od vlad obligacije in izvrši njih emisijo. Za predpriprave da sindikat vladi potrební predkredit, in če bi se prevzete obligacij zaradi razmer na denarnem trgu zavleklo, tudi medkredit. Bančni sindikat, ki bo sam določil

banko, katera prevzame vodstvo, bo imel seje na nevtralnih tleh, in sicer v avstro-ogrski banki, ki se glasom svojih pravil ne more udeleževati pri tem poslu. Septembra predloži sindikat vladi svoje ponudbe.

—p—

Državna banka in zadružništvo. V debati o bančni predlogi v poslanski zbornici državnega zbora se je oglasil tudi finančni minister dr. Meyer. Povdarjal je, da so zahteve po **demokratiziranju kredita** upravičene in da je državna banka v sporazumnosti in s podporo finančne uprave neprenehoma na delu, svoje poslovanje razvijati v smislu popolne demokratizacije. Banka je dala na vse podružnice navodilo, da se imajo podpisi kake zadruga in njenih članov smatrati za dvoje različnih podpisov, in ne, kakor se je to prej godilo, za identične podpise. V tem navodilu se glasi: Za direktno kreditno rabo kmetijskih zadrug in njih zvez ni nobenega principijelnega zadržka. One lahko torej ravnotako kot obrtne zadruga dajejo svoje menice v bančni eskont in posebej se bodo podpisi kmetijskozadružne centralne zveze in njenih članic na eni in isti menici ozir. podpisi kmetijske zadruga in njenega člana na eni in isti menici vsakokrat smatrali kot dvoji podpisi. Akcepti odjemalcev izdelkov kmetijske produktivne zadruga, žirirani od zadruga in centralne zveze, dalje akcepti članov kmetijske nakupovalne zadruga za na te člane oddane kmetijske potrebščine, zopet žirirani od zadruga in njene centrale, smejo računati na največje ugodnosti pri banki.

Tudi za eskont akceptov hranilnic in posojilnic po Rajfajzovem sistemu z žirom njihovih zvez ni nobenega načelnega zadržka, če so akcepti za od zveze v resnici sprejeto blago ali posojila. S tem upa vlada da je v polni meri zadostila zahtevi, da se naj z avstrijsko centralno zvezo in njenimi zadrugami pri avstro-ogrski banki ravno tako ravna, kakor z avstrijskimi obrtnimi zadrugami in z ogrskimi kreditnimi zadrugami. Seveda je izmera kredita odvisna od kreditne sposobnosti ponudjalca. Da bo mogla banka popolnoma ustrezati vsem potrebam, je potrebna organizacija zadružništva na podlagi večjega zavoda (centralna zadružna blagajna!!), in on (minister) upa, da bo mogel v kratkem predložiti tozadevno vladno predlogo.

Iz vsega je razvidno, da so tudi v vladnih krogih intenzivneje začeli ceniti moč zadružništva ter je upati s te strani odslej še krepkejša podpore razvoja zadružnega življenja.

—p—